

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 Stockholm

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

DNR 2023-01488

ER REF Ju2023/02742

Remissvar angående betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75)

2024-04-10

Riksbanken har inget att invända mot de förslag som Kommittén presenterar i sitt betänkande med avseende på regeringens möjligheter att besluta föreskrifter i allvarliga fredstida kriser (deluppdrag fyra). Riksbanken vill dock lyfta fram vikten av att normgivning som rör Riksbanken noga övervägs för att förhindra konflikt med unionsrätten. I övriga delar avstår Riksbanken från att yttra sig.

Riksbanken anser att Kommitténs förslag om hur den konstitutionella beredskapen kan stärkas är väl avvägda och väl motiverade. Riksbanken har inget att invända mot dessa förslag men utifrån Riksbankens roll och ansvar vill myndigheten lämna följande kommentarer.

Riksbankens samhällsviktiga verksamhet ska kunna bedrivas under alla typer av samhällsstörningar, både i perioder av fred samt under höjd beredskap. Detta omfattar allt från finansiella kriser och pandemier till mer konventionella kriser såsom terrorattentat och krig. Riksbanken har genom att hantera finansiella och ekonomiska kriser under 2000-talets två första decennier visat sig ha den förmåga som krävs för att kunna agera snabbt och kraftfullt, såväl enskilt som i samverkan med andra. Under den finansiella krisen 2008–2009 vidtog Riksbanken en rad åtgärder med hjälp av sin befintliga verktygslåda, såsom sänkning av styrräntan och tillhandahållande av generell och särskilt likviditetsstöd för att stabilisera den finansiella sektorn. Motsvarande krisåtgärder vidtogs även på kort tid under inledningen av covid-19-krisen 2020. Riksbankens uppfattning är också att den nya riksbankslagen¹ ger goda rättsliga förutsättningar att kunna agera snabbt och effektivt även i händelse av kris.

Kommittén föreslår att riksdagen ska ges samma möjligheter att delegera normgivningsmakt till regeringen under allvarliga fredstida krissituationer som under krigsförhållanden. Riksbanken har inget att invända mot att befogenheterna utökas av de skäl som kommittén lyfter fram. Ur Riksbankens perspektiv är det dock centralt att lagstiftning, inklusive så kallade fullmaktslagar, som kan behövas i en kris i största möjliga utsträckning tas fram i förväg eftersom den normala lagstiftningsprocessen följs vilket minskar risken för oavsiktliga brister vid regelgivning som kan minska träffsäkerheten eller komma i konflikt med unionsrätten, t.ex. förbudet mot monetär finansiering eller centralbanksberoendet. Det ger också Riksbanken möjlighet att förbereda sig för de förändringar som kan aktualiseras under

¹ Lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank

en kris. Det är också viktigt att regeringens fullmaktsbefogenheter noga övervägs² och att de föreskrifter som regeringen beslutar blir tidsbegränsade och underställda riksdagen för att vidmakthålla parlamentarisk kontroll och insyn över regeringens normgivning.

Riksbanken har inget att invända mot förslaget om att regeringen ska kunna meddela föreskrifter direkt med stöd av regeringsformen under allvarliga fredstida krissituationer eller under krigsförhållanden, men konstaterar att det är svårt att förutse konsekvenserna av ett sådant brett mandat i förhållande till Riksbanken trots de begränsningar och skyddsmekanismer som föreslås. Riksbanken vill dock understryka vikten av noggranna överväganden i det fortsatta lagstiftningsarbetet innan en sådan reglering införs.

Riksbanken ser även detta yttrande som ett tillfälle att återigen uppmärksamma behovet av att se över och modernisera de så kallade fullmaktslagarna som reglerar betalningsväsendet under krigsförhållanden.³ En del av dessa lagar är föråldrade och inte anpassade till dagens samhälle. Som Riksbanken tidigare angett handlar det exempelvis om hänvisningar till myndigheter som inte längre finns. Frågan är också om dessa lagar har någon funktion och hur de i sådant fall måste moderniseras. Med tanke på syftet med detta förslag och säkerhetsläget i omvärlden anser Riksbanken att en översyn av fullmaktslagarna ska genomföras omgående.

På direktionens vägnar:

Erik Thedéen

Monika Gustavsson

Beslutet har fattats av direktionen (riksbankschefen Erik Thedéen, förste vice riksbankschefen Anna Breman samt vice riksbankscheferna Per Jansson, Martin Flodén och Aino Bunge) efter föredragning av krisberedskapsexperten Pierre Liljefeldt och seniora juridiska rådgivaren Carolina Backert. I den slutliga handläggningen har stabschefen Susanna Grufman och chefsjuristen Ulrika Söderberg medverkat.

² Prop. 2021/22:41 s. 190.

³ Se Riksbankens remissvar om betänkandet Staten och betalningarna (SOU 2023:16) (dnr 2023-00784) och Riksbankens framställning om modernisering av äldre lagar som påverkar Riksbankens beredskapsansvar (dnr 2016- 00486).